

Zagrożenie terroryzmem

Na podstawie materiałów własnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz informacji Komendy Głównej Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Głównego Inspektora Informacji Finansowej, Służby Celnej

Podstawowe przepisy związane z penalizacją przestępstwa o charakterze terrorystycznym zostały zawarte w ustawie z 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny:

Art. 115 § 20. Przestępstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełniony w celu:

- 1) poważnego zastraszenia wielu osób,
- 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności,
- 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej - a także groźba popełnienia takiego czynu.

Art. 165a. Kto gromadzi, przekazuje lub oferuje środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości w celu sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 255a. Kto rozpowszechnia lub publicznie prezentuje treści mogące ułatwić popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym w zamiarze, aby przestępstwo takie zostało popełnione, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 258 § 1. Kto bierze udział w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli grupa albo związek określone w § 1 mają charakter zbrojny albo mają na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Kto grupę albo związek określone w § 1, w tym mające charakter zbrojny, zakłada lub taką grupę albo związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Kto grupę albo związek mające na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym zakłada lub taką grupę lub związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

W 2013 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, pomimo podwyższonego poziomu zagrożenia terrorystycznego na świecie i zaangażowania Polski w działania w ramach międzynarodowych koalicji zagrożenie zamachami terrorystycznymi w Polsce ze strony osób lub organizacji pochodzących z krajów podwyższonego ryzyka utrzymywało się na stosunkowo niskim poziomie, a terytorium RP traktowane było jedynie jako cel rezerwowy ewentualnych zamachów.

Niezależnie od powyższego w dalszym ciągu realne pozostaje zagrożenie ze strony pojedynczych osób, niezwiązanych z grupami terrorystycznymi lub przestępczymi (tzw. *solo/lone wolf terrorism*), których aktywność ekstremistyczna jest bardzo trudna do wykrycia. Źródłem radykalizacji tych osób jest często Internet, z którego ekstremiści czerpią także wiedzę na temat konstruowania ładunków wybuchowych i pozyskiwania komponentów (*Open Source Terrorism*). Sprawcy

wykorzystują m.in. improwizowane ładunki wybuchowe skonstruowane z materiałów ogólnodostępnych, które mogą być nabywane na terenie innych krajów niż miejsca przeprowadzenia zamachów, co w znaczny sposób utrudnia wykrycie potencjalnego sprawcy. Jednocześnie sieć wykorzystywana jest przez organizacje terrorystyczne do propagowania idei, werbowania członków i sympatyków oraz zwalczania przeciwników. Motywacje działań podejmowanych przez tego rodzaju osoby mogą mieć zarówno charakter religijny, jak i polityczny czy będący skutkiem niechęci wobec określonych osób lub środowisk.

Potencjalnym celem ataku mogą być również obywatele innych krajów europejskich, przebywający na terytorium RP bądź istotne z ich perspektywy obiekty lub miejsca kultu, znajdujące się w Polsce. W omawianym okresie sprawozdawczym szczególną ochroną antyterrorystyczną objęte zostały m.in. wydarzenia z udziałem osób narodowości żydowskiej. Należy jednak podkreślić że, mimo wysokiego poziomu zagrożenia terrorystycznego przedstawicielei tej społeczności na świecie, w ubiegłym roku w Polsce nie odnotowano symptomów świadczących o planach przeprowadzenia zamachu.

Możliwym jest także prowadzenie przez terytorium RP transferu środków finansowych na działalność terrorystyczną w innych krajach lub pozyskiwanie w Polsce środków finansowych na tego rodzaju działalność czy podejmowanie prób budowy zaplecza logistycznego do prowadzenia zamachów w innych krajach europejskich.

Czynnikiem potencjalnie sprzyjającym podejmowaniu działalności terrorystycznej pozostaje także fakt, że na terenie Polski przebywają osoby z państw i regionów podwyższonego ryzyka. Geopolityczne położenie RP oraz uwarunkowania prawne wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej, w tym przynależność do strefy Schengen, sprawiają, że Polska dla obywateli państw podwyższonego ryzyka – często nielegalnych migrantów – pełni rolę kraju tranzytowego na drodze do zachodniej i północnej Europy. Ponadto zdarzają się przypadki legalnego wjazdu na terytorium RP osób, których rzeczywisty cel przyjazdu pozostaje niezgodny z deklarowanym (m.in. pod pretekstem udziału w szkoleniach, podjęcia nauki na polskich uczelniach oraz nawiązania współpracy biznesowej), a Polska jest w tym wypadku wykorzystywana jedynie do wjazdu na obszar UE. Odnotowano również incydentalne przypadki samowolnego porzucania przez żołnierzy afgańskich szkoleń organizowanych na terenie Polski.

Postępująca destabilizacja struktur państwowych w części krajów arabskich, zwłaszcza w Syrii, przyczynia się do wzrostu zdolności operacyjnych islamskich organizacji terrorystycznych funkcjonujących w tym regionie i stwarza potencjalną możliwość docierania na terytorium RP aktywnych ekstremistów islamskich. Wprawdzie w 2013 r. napięta sytuacja w krajach Afryki Północnej i na Bliskim Wschodzie nie spowodowała wzmożonego napływu cudzoziemców z tych regionów, należy jednak zwrócić uwagę m.in. na zjawisko podejmowania przez libijskich weteranów wojennych leczenia w europejskich klinikach. Od 2012 r. odnotowywane są próby nawiązywania współpracy z polskimi placówkami medycznymi przez podmioty oferujące możliwość uzyskania dochodów w zamian za podjęcie się leczenia obywateli Libii poszkodowanych w walkach z reżimem M. Kadafiego. Natomiast w związku z konfliktem w Syrii w 2013 r. widoczny był wzrost zainteresowania młodych osób w Europie, w tym również incydentalnie w Polsce, wyjazdem i czynnym uczestnictwem w walkach zbrojnych po stronie bojowników islamskich. Ich powrót do krajów pochodzenia, z uwagi na radykalne poglądy oraz zdobyte doświadczenie bojowe, może stanowić realne zagrożenie terrorystyczne.

Należy jednak zaznaczyć, że w 2013 roku na terytorium RP nie odnotowano działalności zorganizowanych komórek lub siatek terrorystycznych fundamentalistów islamskich. Wśród nielicznej społeczności muzułmańskiej w RP również nie zaobserwowano wzrostu poparcia dla radykalnego islamu i stosowania przemocy. Tym niemniej, rosnący poziom zaawansowania technologicznego oraz akcentowana przez islamskich terrorystów determinacja do atakowania celów w państwach UE wpływa na utrzymujący się znaczny poziom zagrożenia dla Europy ze strony islamistów.

W sferze zainteresowań islamskich organizacji terrorystycznych pozostają również ataki terrorystyczne na samoloty oraz infrastrukturę lotniczą. Należy liczyć się z tym, że w przyszłości ofiarami tego typu zamachów mogą stać się obywatele RP. Ponadto nie można wykluczyć zagrożenia w stosunku do polskich samolotów oraz infrastruktury lotniczej, w szczególności lotnisk obsługujących loty międzynarodowe.

Realne zagrożenie terrorystyczne może dotyczyć natomiast obywateli RP przebywających poza granicami kraju. Pomimo że dotychczas na terytorium RP nie odnotowano zamachów terrorystycznych, obywatele RP od 2001 roku stawali się ofiarami lub byli poszkodowani w wyniku działalności organizacji terrorystycznych operujących w różnych częściach świata.

Najbardziej narażoną grupą na ataki terrorystyczne są żołnierze Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Afganistanie. Celem ataków terrorystycznych mogą być również polskie placówki dyplomatyczne i konsularne w krajach, w których aktywność organizacji terrorystycznych jest wysoka, a także w rejonach ogarniętych konfliktami. Zagrożeniu zamachami sprzyjać może zaangażowanie obywateli Polski w działania pomocowe i działalność gospodarczą prowadzoną w państwach podwyższonego ryzyka, jak i rozwinięta turystyka do krajów, na obszarze których istnieją rozbudowane sieci organizacji terrorystycznych lub separatystycznych, odwołujących się do stosowania aktów terroru czy niestabilnych politycznie, w których doszło do osłabienia struktur bezpieczeństwa.

Osobny problem stanowi zagrożenie porwaniami dla okupu obywateli RP przebywających poza granicami kraju. Ofiarami tego rodzaju uprowadzeń, których nie należy bezpośrednio identyfikować z działalnością terrorystyczną, bywają również polscy marynarze oraz pozostały personel statków pływających po obszarach morskich, na których uprawiany jest proceder piractwa, w tym w szczególności na wodach w pobliżu wybrzeża somalijskiego. Nie można jednak wykluczyć istnienia powiązań między częścią piratów a organizacjami terrorystycznymi aktywnymi na terytorium tego państwa. W 2013 roku nie odnotowano przypadków tego rodzaju porwań obywateli RP, aczkolwiek sytuacje takie występowały w latach ubiegłych.

Na uwagę zasługuje również zagrożenie terroryzmem związanym z wykorzystaniem broni masowego rażenia (BMR), co powoduje konieczność podejmowania przez właściwe służby i instytucje działań ukierunkowanych na zapobieganie proliferacji tego rodzaju broni, jak również przygotowanie do reagowania i usuwania skutków w przypadku ewentualnych zamachów z jej użyciem.

W Polsce dotychczas nie ujawniono bezpośredniego zagrożenia związanego z próbami użycia substancji chemicznych, biologicznych, radiacyjnych i nuklearnych (CBRN) do działań terrorystycznych. Należy jednak zwrócić uwagę, że ugrupowania terrorystyczne starają się uzyskać dostęp do substancji i materiałów, które użyte w zamachu zapewniłyby jak największą siłę rażenia i spowodowałyby jak najdotkliwsze straty.

W kontekście obrotu towarami o znaczeniu strategicznym jednym z najpoważniejszych negatywnych zjawisk jest brak dostatecznej wiedzy u niektórych przedsiębiorców na temat przepisów oraz świadomości co do charakteru towaru, którym obracają, a w konsekwencji niedopełnianie wymagań formalnych i powodowanie zagrożeń związanych z niekontrolowanym i nielegalnym rozprzestrzenianiem środków do produkcji i przenoszenia broni masowego rażenia.

Istotną sferą działalności terrorystycznej jest również cyberprzestrzeń, która może być wykorzystywana przez organizacje terrorystyczne zarówno do prowadzenia bezpośrednich ataków, np. na serwery rządowe w celu uniemożliwienia ich funkcjonowania, dezinformacji czy pozyskiwania danych, jak i upowszechnienia radykalnej ideologii, pozyskiwania zwolenników czy prowadzenia instruktażu w zakresie podejmowania indywidualnych aktów terroru, a także dokonywania nielegalnego transferu środków finansowych na działalność terrorystyczną^{16.1}.

Podobnie jak zagrożenie zamachami terrorystycznymi również przenikanie się działalności organizacji terrorystycznych i zorganizowanych grup przestępczych w Polsce ma wyłącznie charakter potencjalny. Jednak tego rodzaju współpraca, w szczególności w zakresie przemytu osób i legalności ich pobytu, pozyskiwania nielegalnej broni, amunicji oraz materiałów wybuchowych i prekursorów do ich produkcji, a także transferu środków finansowych może znaleźć się w przyszłości w zainteresowaniu organizacji terrorystycznych.

^{16.1}Zagrożenia związane z przestępczością w cyberprzestrzeni zostały szerzej opisane w *Rozdziale 17*.

Skala i dynamika zjawiska

Podjęcie prowadzenia działalności terrorystycznej

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego – służba wiodąca w zakresie rozpoznania i przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym i ścigania sprawców ewentualnych zamachów, w 2013 roku w związku z podejrzeniem działalności terrorystycznej prowadziła 7 (3)^{16.2} śledztw, w tym 5 wszczętych w 2013 roku. W 2013 roku, podobnie jak w 2012 roku, podejrzanym o prowadzenie działalności terrorystycznej były 3 osoby. Zarzuty przedstawiono natomiast 1 (0) podejrzanemu.

Tabela 16.1 Liczba śledztw prowadzonych przez ABW oraz podejrzanych o działalność terrorystyczną w latach 2009–2013

	Liczba prowadzonych śledztw	Liczba podejrzanych
2009	7	0
2010	4	0
2011	5	1
2012	3	3
2013	7	3

Źródło: ABW

Podkładanie ładunków/urządzeń wybuchowych lub powiadomienia o tego rodzaju zagrożeniu

Według danych **Policji**, liczba wybuchów spowodowanych użyciem materiałów i urządzeń wybuchowych, mieszanin pirotechnicznych oraz substancji palnych (z systemem mającym cechy urządzenia wybuchowego) w 2013 r. zwiększyła się w stosunku do roku 2012 o połowę – z 12 do 25, z czego 4 (4) nosiło cechy terroru kryminalnego (zdarzenia te nie nosiły znamion zdarzenia o charakterze terrorystycznym, ale miały związek z działalnością przestępczą). W większości przypadków dochodziło do eksplozji w związku z eksperymentowaniem z substancjami wybuchowymi, a nie w wyniku detonacji typowego urządzenia wybuchowego.

W 2013 roku podłożono pod różnymi obiektami 16 (9) urządzeń wybuchowych. W wyniku prowadzonych realizacji zabezpieczono 4 urządzenia wybuchowe. W 5 przypadkach urządzenia zostały zneutralizowane przez minerów-pirotechników, natomiast w 7 przypadkach urządzenie wybuchowe zdetonowało. Ujawniono również 10 (9) atrap urządzeń wybuchowych.

W wyniku eksplozji materiałów wybuchowych w 2013 roku śmierć poniosły 4 (3) osoby – przypadki te były związane z rozbieraniem i manipulacją przy niewybuchach pochodzenia wojskowego z II wojny światowej oraz manipulacją/produkcją materiału wybuchowego lub urządzenia wybuchowego. Jednocześnie wzrosła liczba osób rannych w wyniku wybuchów z 11 osób w roku 2012 do 21 w roku 2013.

W efekcie przedsięwzięć policyjnych w 2013 roku zatrzymano 92 (81) osoby podejrzane o działania przestępcze mające związek z materiałami i urządzeniami wybuchowymi.

^{16.2}Dane w nawiasach podane bez komentarza dotyczą roku 2012.

Ponadto w 2013 roku utrzymała się wysoka liczba fałszywych powiadomień o podłożeniu urządzeń wybuchowych, których odnotowano 426 (497). Zdecydowana większość – 196 (216) zgłoszeń odnotowanych w 2013 roku – dotyczyła obiektów wymiaru sprawiedliwości (głównie sądów). Najwięcej tego rodzaju zdarzeń miało miejsce w województwach mazowieckim (27%) oraz śląskim (23%).

Wykrywalność sprawców powiadomień w roku 2013 utrzymywała się na podobnym poziomie, jak w roku ubiegłym i wyniosła 24% (25%), należy jednakże zaznaczyć, że statystykę w tym zakresie generowali sprawcy powiadomień o masowym podłożeniu urządzeń wybuchowych^{16.3}.

Podejrzane transakcje mogące mieć związek z finansowaniem terroryzmu

Generalny Inspektor Informacji Finansowej (GIIF) – organ właściwy w zakresie przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu – w 2013 roku wszczął 7 postępowań analitycznych dotyczących podejrzanych transakcji, które potencjalnie mogły mieć związek z finansowaniem terroryzmu (w 2012 r. – 12). Postępowania te zostały wszczęte zarówno na podstawie zawiadomień od instytucji obowiązanych, jak i z własnej inicjatywy GIIF. W większości przypadków do wszczęcia tych postępowań doprowadziła analiza transakcji przeprowadzanych przez osoby pochodzące z krajów podejrzewanych o wspieranie terroryzmu lub na terenie których prowadzą aktywne działania ugrupowania terrorystyczne. Z uwagi na specyfikę finansowania organizacji terrorystycznych sprawdzane były zarówno transakcje mające charakter działalności legalnej, jak i transakcje, w których wstępna identyfikacja pozwalała przypuszczać, że badana działalność ma charakter działalności przestępczej.

W wyniku przeprowadzonej analizy w zakresie ww. postępowań analitycznych, a także postępowań wcześniej założonych oraz informacji uzyskanych na podstawie art. 8 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, w 2013 r. GIIF skierował w trybie art. 33 ust. 3 ww. ustawy 9 powiadomień do Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (w 2012 r. – 17). Ponadto w 2013 r. otrzymał 11 wniosków o informacje w trybie przewidzianym w ww. ustawie w związku z weryfikacją przez uprawnione organy podejrzeń dotyczących działalności terrorystycznej.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego w latach 2009–2013 nie prowadziła śledztw dotyczących art. 165a k.k. (finansowanie terroryzmu).

Podejrzane transakcje obrotu towarami o znaczeniu strategicznym

W 2013 roku w wyniku działań **Służby Celnej** ujawniono 11 przypadków nieprawidłowości dotyczących niezgodnego z przepisami unijnymi i krajowymi obrotu towarami o znaczeniu strategicznym, w tym 4 sprawy przekazano organom ścigania. Jednocześnie, działając w imieniu Ministra Finansów, Służba Celna przeanalizowała i wydała w 2013 r. opinie w 1537 sprawach związanych z reglamentowaniem obrotu towarami o znaczeniu strategicznym. W wielu sprawach opinie były warunkowe z uwagi na niespełnienie przez przedsiębiorców wymogów wynikających z przepisów ustawy o obrocie z zagranicą tego typu towarami. Należy również dodać, że w wielu wypadkach Służba Celna wydawała opinie negatywne.

^{16.3} „Powiadomienie o masowym podłożeniu urządzeń wybuchowych” oznacza przekazanie w tym samym czasie lub w krótkich odstępach czasu informacji o podłożeniu urządzenia wybuchowego w co najmniej dwóch miejscach, mogącego zagrozić zdrowiu lub życiu wielu osób.

Natomiast **Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego** w 2013 roku prowadziła 8 śledztw w zakresie produkcji i obrotu towarami o znaczeniu strategicznym oraz nielegalnego obrotu materiałami rozszczepialnymi i promieniotwórczymi, co stanowi spadek o 38,5% w stosunku do roku 2012, w którym prowadzono 13 tego rodzaju śledztw.

Tabela 16.2 Liczba śledztw i podejrzanych przez ABW w zakresie produkcji i obrotu towarami o znaczeniu strategicznym oraz nielegalnego obrotu materiałami rozszczepialnymi i promieniotwórczymi w latach 2009–2013

	Liczba prowadzonych śledztw	Liczba podejrzanych
2009	12	2
2010	20	1
2011	15	3
2012	13	3
2013	8	2

Źródło: ABW

Główne inicjatywy podejmowane w celu przeciwdziałania i zwalczania zagrożeń terrorystycznych

Wśród głównych inicjatyw o charakterze systemowym podejmowanych w 2013 roku w ramach *Międzyresortowego Zespołu ds. Zagrożeń Terrorystycznych*, stanowiącego strategiczny poziom polskiego systemu antyterrorystycznego, wskazać należy w szczególności:

- opracowanie projektu *Narodowego Programu Antyterrorystycznego na lata 2014–2019*;
- wdrażanie założeń metodyki oględzin miejsc przestępstw o charakterze terrorystycznym i katastrof oraz identyfikacji ciał ofiar;
- przygotowanie propozycji rozwiązań służących usprawnieniu koordynacji współpracy na miejscu zdarzenia terrorystycznego, w tym przyjęcie *Porozumienia z 21 stycznia 2014 r. pomiędzy Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Komendantem Głównym Policji, Komendantem Głównym Straży Granicznej, Komendantem Głównym Żandarmerii Wojskowej i Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej w sprawie współdziałania i zarządzania czynnościami na miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym*;
- podjęcie prac mających na celu podniesienie skuteczności i adekwatności działań realizowanych w przypadku uzyskania informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego;
- nowelizacja rozporządzenia Rady Ministrów w *sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia oddziałów i pododdziałów Policji oraz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego*.

W kontekście omawianych zagrożeń istotne pozostaje również przyjęcie przez Radę Ministrów w 26 marca 2013 r. *Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej*, którego celem jest stworzenie warunków do poprawy bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej, m.in. w zakresie przygotowania na sytuacje kryzysowe mogące niekorzystnie wpłynąć na infrastrukturę krytyczną oraz reagowania w sytuacjach zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej, w tym spowodowanego zdarzeniem o charakterze terrorystycznym.

Ponadto, zgodnie z danymi **Rządowego Centrum Bezpieczeństwa**, w 2013 roku zostały zorganizowane 24 ćwiczenia antyterrorystyczne lub ćwiczenia zarządzania kryzysowego uwzględniające aspekt terrorystyczny, zarówno na poziomie międzynarodowym, krajowym, jak i lokalnym (m.in. odbyły się, organizowane cyklicznie przez Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych, ćwiczenia taktyczno-specjalne pk. RENEGADE-KAPER 13/I i – 13/II, mające na celu sprawdzenie procedur współdziałania w przypadku zagrożenia terrorystycznego z powietrza oraz z kierunku morskiego).

Współpraca międzynarodowa w zakresie przeciwdziałania i zwalczania zagrożeń terrorystycznych

W ramach przeciwdziałania i zwalczania zagrożeń terrorystycznych Polska prowadzi regularną współpracę z partnerami zagranicznymi zarówno na płaszczyźnie multilateralnej – m.in. w ramach NATO i Unii Europejskiej, jak i na płaszczyźnie bilateralnej, gdzie głównymi partnerami zagranicznymi Polski są kraje europejskie i Stany Zjednoczone Ameryki.

Wzorem lat ubiegłych Polska pozostawała aktywna na najważniejszych forach międzynarodowych skupiających służby i instytucje zajmujące się zapobieganiem i zwalczaniem terroryzmu, do których należą m.in.:

- w ramach Unii Europejskiej:
 - Grupa Robocza ds. Terroryzmu (WPT) – uczestniczą w niej ABW i Policja, zajmuje się problematyką przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu w aspekcie wewnętrznym, tj. zagrożeń występujących na terytorium państw członkowskich UE, w tym jako organ przygotowawczy Rady UE o charakterze eksperckim rozpoczyna unijny proces legislacyjny w zakresie prawodawstwa w obszarze przeciwdziałania terroryzmowi;
 - Grupa Robocza ds. Terroryzmu (COTER) – uczestniczą w niej MSZ oraz ABW, zajmuje się sprawami terroryzmu w kontekście relacji zewnętrznych, głównie na poziomie polityczno-dyplomatycznym. Grupa nie ma charakteru operacyjnego;
 - Grupa Robocza ds. Zastosowania Szczególnych Środków w celu Zwalczania Terroryzmu (CP 931) – uczestniczy w niej ABW;
 - Policyjna Grupa Robocza do spraw Terroryzmu (PWGT) – grupa zrzeszająca przedstawicieli policji z państw członkowskich Unii Europejskiej oraz przedstawicieli Europolu; głównym zadaniem PWGT jest bieżąca i całodobowa wymiana informacji o zagrożeniach terrorystycznych na terenie Europy – w pracach Grupy uczestniczą przedstawiciele Policji;
- Counter Terrorism Group (CTG) – uczestniczy w niej ABW, jest to nieformalna międzynarodowa grupa antyterrorystyczna utworzona przez Klub Berneński. W jej ramach odbywa się bezpośrednia wymiana informacji o charakterze głównie operacyjnym, jak również sporządzanie analiz z zakresu terroryzmu oraz metod jego zwalczania;
- Inicjatywa Krakowska (PSI) i Globalna Inicjatywa Zwalczania Terroryzmu Jądrowego – w Polsce rolę wiodącą w tych inicjatywach odgrywa MSZ. Celem inicjatyw jest uniemożliwienie przemytu broni masowego rażenia oraz komponentów do jej wytwarzania. Realizacja tego celu wymaga szeroko zakrojonej współpracy międzynarodowej nie tylko na szczeblu politycznym, ale również między służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo poszczególnych krajów. Uniemożliwienie przemytu BMR obejmuje wykrywanie i śledzenie organizacji, instytucji oraz państw podejmujących próby nielegalnego wejścia w posiadanie takiej broni, a także przeprowadzanie specjalnych operacji dla zatrzymania transportów zawierających BMR lub komponenty do jej wytwarzania.

Ponadto Policja prowadzi międzynarodową wymianę informacji, współdziałając w tym celu z Europejskim Urzędem Policji – Europol, Międzynarodową Organizacją Policji Kryminalnej Interpol oraz akredytowanymi w Polsce oficerami łącznikowymi i łącznikami Policji za granicą. Z kolei CAT ABW współpracuje z centrami antyterrorystycznymi zarówno z państw członkowskich UE, jak i z innych państw w zakresie wymiany najlepszych praktyk dotyczących wypełniania ustawowych zadań na szczeblu krajowym. Poszczególne instytucje angażują się również w realizację międzynarodowych projektów ukierunkowanych na wzmocnienie przeciwdziałania i zwalczania zagrożeń terrorystycznych oraz reagowania na skutki ewentualnych zamachów.

W kontekście przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu istotną pozostaje także współpraca międzynarodowa prowadzona przez Głównego Inspektora Informacji Finansowej, szczególnie uczestnictwo w pracach Komitetu MONEYVAL (Rada Europy), wraz z przedstawicielami Komisji Nadzoru Finansowego oraz Prokuratury Generalnej. W 2013 roku zakończył się proces oceny zgodności polskiego systemu przeciwdziałania procederowi prania pieniędzy i finansowania terroryzmu ze standardami międzynarodowymi, przeprowadzony przez Komitet MONEYVAL.

Raport z misji ewaluacyjnej został przyjęty na posiedzeniu MONEYVAL w kwietniu 2013 roku. W podsumowaniu raportu odnotowano znaczącą poprawę polskiego systemu walki z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu. W związku z pozytywnymi ustaleniami ewaluacji Komitet zastosował wobec Polski procedurę tzw. regularnego raportowania co 2 lata.

Obszary działania o charakterze strategicznym przewidziane do realizacji w ramach polskiego systemu antyterrorystycznego

- Przyjęcie i rozpoczęcie wdrażania *Narodowego Programu Antyterrorystycznego na lata 2014–2019*.
- Wdrażanie rekomendacji mających na celu wzmocnienie skuteczności i adekwatności działań realizowanych w przypadku uzyskania informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego.
- Usprawnienie postępowania i współdziałania w przypadku otrzymania podejrzanej przesyłki, mogącej stanowić zagrożenie chemiczne, biologiczne lub radiacyjne.
- Wzmocnienie zabezpieczenia antyterrorystycznego obiektów jądrowych na terenie RP.
- Podniesienie poziomu przygotowania centrów handlowych na wypadek wystąpienia ataków terrorystycznych.
- Wdrażanie zaleceń MONEYVAL związanych ze wzmocnieniem systemu przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu w Polsce.
- Prowadzenie międzyinstytucjonalnych szkoleń i ćwiczeń służących wzmocnieniu przygotowania na zagrożenia terrorystyczne, w tym w przypadku zdarzeń z użyciem CBRN oraz w odniesieniu do lotnictwa cywilnego.
- Podniesienie zdolności w zakresie fizycznego zwalczania terroryzmu, w tym w zakresie współdziałania służb resortu spraw wewnętrznych i obrony narodowej.

W ramach zapobiegania zagrożeniom terrorystycznym i edukacji zadania realizowane przez służby i instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo RP w 2013 roku powinny koncentrować się na:

- rozpoznawaniu metod działania organizacji terrorystycznych oraz sposobów ich finansowania;
- zapewnieniu bezpieczeństwa planowanym w naszym kraju imprezom o randze międzynarodowej;
- wykrywaniu konstruktorów nielegalnych urządzeń wybuchowych i osób zajmujących się wytwarzaniem materiałów wybuchowych,
- rozpoznawaniu niekontrolowanego napływu na terytorium RP cudzoziemców pochodzących z „państw podwyższonego ryzyka”;
- bieżącej analizie sytuacji w regionach konfliktów zbrojnych pod kątem zagrożenia interesów i obywateli RP tam przebywających oraz w regionach, w których występuje zagrożenie terrorystyczne dla obywateli RP.

Zagrożenie ekstremizmem

Na podstawie materiałów własnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz informacji Komendy Głównej Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Głównego Inspektora Informacji Finansowej, Służby Celnej, Prokuratury Generalnej

Podstawowe czyny związane ze zjawiskiem ekstremizmu zostały spenalizowane w ustawie z 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny:

Art. 118 § 1. Kto, w celu wyniszczenia w całości albo w części grupy narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub grupy o określonym światopoglądzie, dopuszcza się zabójstwa albo powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu osoby należącej do takiej grupy, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Kto, w celu określonym w § 1, stwarza dla osób należących do takiej grupy warunki życia grożące jej biologicznym wyniszczeniem, stosuje środki mające służyć do wstrzymania urodzeń w obrębie grupy lub przymusowo odbiera dzieci osobom do niej należącym, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

§ 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1 lub 2, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 118a § 1. Kto, biorąc udział w masowym zamachu lub choćby w jednym z powtarzających się zamachów skierowanych przeciwko grupie ludności podjętych w celu wykonania lub wsparcia polityki państwa lub organizacji:

- 1) dopuszcza się zabójstwa,
- 2) powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka,
- 3) stwarza dla osób należących do grupy ludności warunki życia grożące ich biologicznej egzystencji, w szczególności przez pozbawienie dostępu do żywności lub opieki medycznej, które są obliczone na ich wyniszczenie,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Kto, biorąc udział w masowym zamachu lub choćby w jednym z powtarzających się zamachów skierowanych przeciwko grupie ludności podjętych w celu wykonania lub wsparcia polityki państwa lub organizacji:

- 1) powoduje oddanie osoby w stan niewolnictwa lub utrzymuje ją w tym stanie,
- 2) pozbawia osobę wolności na czas przekraczający 7 dni lub ze szczególnym udręceniem,
- 3) stosuje tortury lub poddaje osobę okrutnemu lub nieludzkiemu traktowaniu,
- 4) dopuszcza się zgwałcenia albo stosując przemoc, groźbę bezprawną lub podstęp w inny sposób narusza wolność seksualną osoby,
- 5) stosując przemoc lub groźbę bezprawną powoduje zajście przez kobietę w ciążę w zamiarze wpłynięcia na skład etniczny grupy ludności lub dokonania innych poważnych naruszeń prawa międzynarodowego,
- 6) pozbawia osobę wolności i odmawia udzielenia informacji dotyczących tej osoby lub miejsca jej pobytu lub przekazuje nieprawdziwe informacje dotyczące tej osoby lub miejsca jej pobytu, w zamiarze pozbawienia takiej osoby ochrony prawnej przez dłuższy okres, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

§ 3. Kto, biorąc udział w masowym zamachu lub choćby w jednym z powtarzających się zamachów skierowanych przeciwko grupie ludności podjętych w celu wykonania lub wsparcia polityki państwa lub organizacji:

- 1) naruszając prawo międzynarodowe zmusza osoby do zmiany ich zgodnego z prawem miejsca zamieszkania,
- 2) dopuszcza się poważnego prześladowania grupy ludności z powodów uznanych za niedopuszczalne na podstawie prawa międzynarodowego, w szczególności politycznych, rasowych, narodowych, etnicznych, kulturowych, wyznaniowych lub z powodu bezwyznaniowości, światopoglądu lub płci, powodując pozbawienie praw podstawowych, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 119 § 1. Kto stosuje przemoc lub groźbę bezprawną wobec grupy osób lub poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu jej bezwyznaniowości, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 133. Kto publicznie znieważa Naród lub Rzeczpospolitą Polską, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 137 § 1. Kto publicznie znieważa, niszczy, uszkodza lub usuwa godło, sztandar, chorągiew, banderę, flagę lub inny znak państwowy, podlega karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej znieważa, niszczy, uszkodza lub usuwa godło, sztandar, chorągiew, banderę, flagę lub inny znak państwa obcego, wystawione publicznie przez przedstawicielstwo tego państwa lub na zarządzenie polskiego organu władzy.

Art. 256 § 1. Kto publicznie propaguje faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołuje do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwala lub sprowadza, nabywa, przechowuje, posiada, prezentuje, przewozi lub przesyła druk, nagranie lub inny przedmiot, zawierające treść określoną w § 1 albo będące nośnikiem symboliki faszystowskiej, komunistycznej lub innej totalitarnej.

Art. 257. Kto publicznie znieważa grupę ludzi albo poszczególłą osobę z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo z powodu jej bezwyznaniowości lub z takich powodów narusza nietykalność cielesną innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Należy mieć również na uwadze, że czyny przestępcze popełniane przez członków grup ekstremistycznych w RP w większości noszą znamiona przestępstw pospolitych, jak np.:

- czyny przeciwko osobie, obejmujące przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej (art. 216 i 217 k.k.);
- przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (art. 148 § 1, art. 155—159 k.k.);
- czyny przeciwko mieniu (art. 288 k.k.);
- czyny przeciwko porządkowi publicznemu, obyczajności i działaniu instytucji państwowych (w szczególności przestępstwo czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego – art. 223 k.k. i udział w zbiegowisku – art. 254 k.k.).

Działalność grup o charakterze ekstremistycznym często przybiera również formę zachowań chuligańskich spenalizowanych w Kodeksie wykroczeń.

Zagrożenie ze strony rodzimych organizacji o charakterze ekstremistycznym propagujących radykalną ideologię pozostaje na stosunkowo niskim poziomie. Związane jest to m.in. z cechującą te grupy słabością organizacyjną, skłóceniem liderów poszczególnych grup i przewagą radykalizmu werbalnego nad działaniami. Incydenty z udziałem członków i sympatyków organizacji ekstremistycznych odnotowywane są systematycznie (m.in. zamieszki podczas obchodów Narodowego Święta Niepodległości), jednakże znaczna ich część to akty o charakterze chuligańskim. Szczególnie niepokojący jest natomiast obserwowany od kilku lat wzrost liczby incydentów o charakterze rasistowskim.

Ugrupowania ekstremistyczne łączy kontestacja ustroju i rzeczywistości społeczno-politycznej (kwestionowanie systemu demokratycznego i procedur demokratycznych w oparciu o przesłanki ideowe, odwołujące się do dorobku niemieckiego nazizmu, włoskiego faszyzmu, teorii rasistowsko–neopogańskich, anarchizmu czy rewolucyjnego marksizmu), poparcie dla możliwości stosowania przemocy i wyznawanie spiskowej teorii dziejów. Czynnikiem sprzyjającym angażowaniu się w tego typu działalność mogą być problemy ekonomiczne państwa, co potencjalnie może prowadzić do wzrostu niepokojów społecznych i podejmowania akcji antykapitalistycznych, antypaństwowych czy alterglobalistycznych.

Działalność skrajnych środowisk w 2013 roku polegała przede wszystkim na organizowaniu protestów i manifestacji (udziale w kontrmanifestacjach) oraz zamieszczaniu publikacji w Internecie, będącym skutecznym narzędziem wymiany informacji między członkami ugrupowań (w tym komunikatów nawołujących do zgromadzeń w związku z konkretnymi wydarzeniami).

W odniesieniu do skrajnej prawicy powszechnym zjawiskiem jest przenikanie się jej zwolenników z grupami pseudokibiców, którzy wykorzystują elementy skrajnie nacjonalistyczne, rasistowskie, antysemityczne i homofobiczne. Grupy skrajnie prawicowe organizują spotkania i koncerty „nazi-rockowych” zespołów muzycznych, co sprzyja rozpowszechnianiu płyt CD z utworami zawierającymi treści neonazistowskie. Skala tej aktywności może doprowadzić do powstania w naszym kraju międzynarodowej sieci dystrybucji materiałów propagandowych. Ponadto do propagowania skrajnego nacjonalizmu, neonazizmu czy neofaszyzmu wykorzystują Internet. W związku z zakazem propagowania w Polsce skrajnej ideologii neofaszyści korzystają z możliwości zakładania stron internetowych na zagranicznych serwerach, głównie w Stanach Zjednoczonych Ameryki, przez co utrudniają działalność polskim organom ścigania.

Istotnym elementem aktywności części radykalnych środowisk prawicowych jest dążenie do zaistnienia na oficjalnej scenie politycznej. Świadomość własnych ograniczeń organizacyjnych i finansowych, rzutujących na możliwość docierania z przekazem ideowo-programowym do szerszych kręgów społecznych skutkuje traktowaniem kampanii wyborczych jako okazji do zaprezentowania antysystemowej propagandy w środkach masowego komunikowania się.

Z kolei aktywność skrajnej lewicy skupia się głównie na prowadzeniu działalności propagandowo–informacyjnej (m.in. ulotki, plakaty, demonstracje). Sporadycznie organizowane są także konfrontacje z osobami przynależącymi lub będącymi zwolennikami organizacji skrajnie prawicowych.

Ponadto ugrupowania ekstremistyczne prowadzą współpracę ze swymi zagranicznymi odpowiednikami m.in. w celu wymiany materiałów propagandowych, organizacji wspólnych spotkań oraz wsparcia dla podejmowanych działań. Część organizacji ekstremistycznych posiada również własne *bojówki* wykorzystywane do prowadzenia ataków zarówno na bezpośrednie cele wynikające z ideologicznej motywacji, jak i fizycznej walki z przeciwstawnymi organizacjami. Dotychczas odnotowane zostały pojedyncze przypadki skazania członków tego typu organizacji za zakładanie, kierowanie lub udział w zorganizowanej grupie przestępczej.

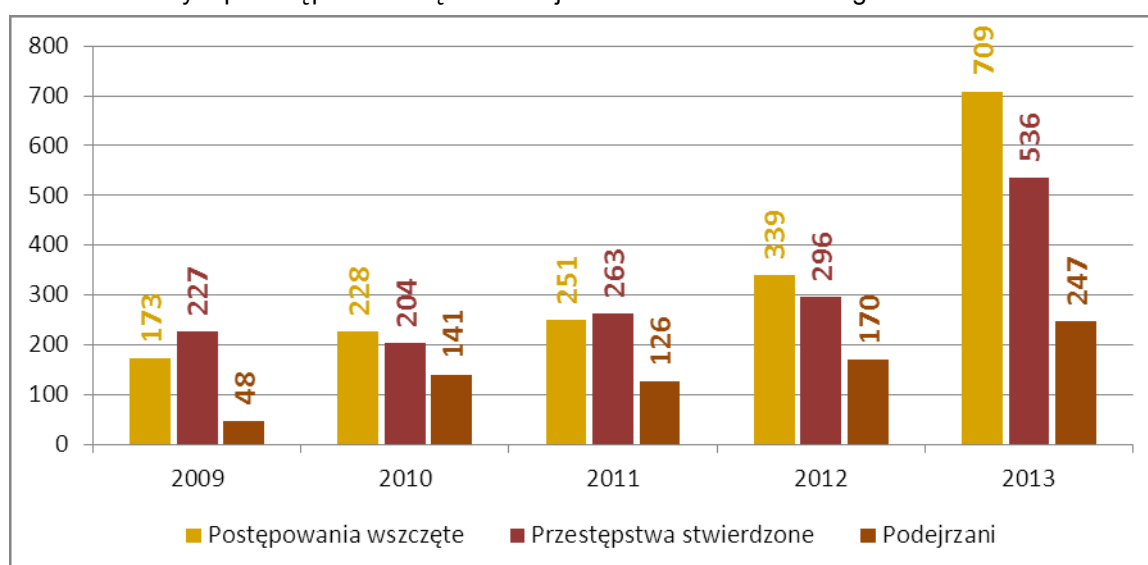
Nowym trendem jest podejmowanie działań o charakterze antyislamskim. Zagrożenie ekstremizmem motywowanym nienawiścią rasową i religijną może w konsekwencji zrodzić konflikty na tle wyznaniowym między społecznością muzułmańską a ruchami ksenofobicznymi. Uwagę zwracają próby sformalizowania działalności organizacji przeciwstawiających się napływowi do Europy i Polskich emigrantów z krajów islamskich. Aktywność ruchu antymuzułmańskiego skupia się obecnie na propagandzie w Internecie oraz pozyskiwaniu nowych członków i sympatyków.

Można przewidywać, że utrzyma się również trend wzajemnego przenikania się ugrupowań skrajnie nacjonalistycznych, zorganizowanych grup przestępczych oraz środowisk pseudokibiców.

Skala i dynamika zjawiska

Według danych *Policji* w 2013 roku w stosunku do roku 2012 odnotowano wzrost liczby postępowań wszczętych w odniesieniu do przestępstw związanych ze zjawiskiem ekstremizmu. Szczególnie wyraźny jest wzrost liczby wszczętych postępowań z art. 119 k.k. (stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu bezwyznaniowości ofiary) – o 87,5% (z 24 w 2012 roku do 45 w roku 2013), a także z art. 256 k.k. (propagowanie faszyzmu i totalitaryzmu, rasizm i nietolerancja) – o 30% (ze 117 do 390) i art. 257 k.k. (publiczne znieważanie grup ludności o różnych światopoglądach, przynależności narodowej i rasowej) – dwukrotnie (z 98 do 196). Wzrosła również liczba przestępstw stwierdzonych związanych ze zjawiskiem ekstremizmu, a także liczba osób, którym postawiono zarzuty.

Wykres 17.1 Liczba wszczętych postępowań, przestępstw stwierdzonych oraz podejrzanych, którym postawiono zarzuty o przestępstwa związane ze zjawiskiem ekstremizmu ogółem w latach 2009–2013

Źródło: KGP

Tabela 17.1 Liczba wszczętych postępowań dotyczących przestępstw związanych ze zjawiskiem ekstremizmu prowadzonych przez Policję w latach 2009–2013 ogółem i w podziale na poszczególne kategorie

	Postępowania wszczęte				
	2009	2010	2011	2012	2013
art. 118 k.k.	0	4	1	0	3
art. 118a k.k. ^{17.1}	-	-	-	0	1
art. 119 k.k.	10	13	17	24	45
art. 133 k.k.	0	5	3	7	8
art. 137 k.k.	64	117	78	93	66
art. 256 k.k.	53	46	86	117	390
art. 257 k.k.	46	43	66	98	196
RAZEM	173	228	251	339	709

Źródło: KGP

^{17.1}Kwalifikacja wyróżniona statystycznie od 15 grudnia 2011 roku.

Tabela 17.2 Liczba przestępstw związanych ze zjawiskiem ekstremizmu stwierdzonych przez Policję w latach 2009–2013 ogółem i w podziale na poszczególne kategorie

	Przestępstwa stwierdzone				
	2009	2010	2011	2012	2013
art. 118 k.k.	0	0	2	0	1
art. 118a k.k. ^{17.2}	-	-	-	0	2
art. 119 k.k.	12	8	23	22	61
art. 133 k.k.	2	0	2	4	5
art. 137 k.k.	70	7	75	80	54
art. 256 k.k.	48	54	81	86	267
art. 257 k.k.	95	135	80	104	146
RAZEM	227	204	263	296	536

Źródło: KGP

Tabela 17.3 Liczba podejrzanych, którym postawiono zarzuty o przestępstwa związane ze zjawiskiem ekstremizmu w latach 2009–2013 ogółem i w podziale na poszczególne kategorie

	Liczba podejrzanych				
	2009	2010	2011	2012	2013
art. 118 k.k.	0	0	1	0	75
art. 118a k.k. ^{17.2}	-	-	-	0	0
art. 119 k.k.	0	0	7	18	38
art. 133 k.k.	0	0	0	1	2
art. 137 k.k.	0	96	57	51	39
art. 256 k.k.	15	14	17	47	29
art. 257 k.k.	33	31	44	53	64
RAZEM	48	141	126	170	247

Źródło: KGP

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego w 2013 roku prowadziła 5 (7)^{17.3} śledztw związanych z ekstremizmem, wszczęła 4 (5) oraz postawiła z art. 256 i 257 k.k. zarzuty łącznie 6 (12) osobom. Podobnie jak w latach ubiegłych, w 2013 roku ABW nie prowadziła śledztw, których przedmiotem były art. 118, 133 i 137 k.k.

Tabela 17.4 Liczba prowadzonych śledztw, wszczętych śledztw i podejrzanych, którym ABW postawiła zarzuty o przestępstwa związane ze zjawiskiem ekstremizmu w latach 2009–2013

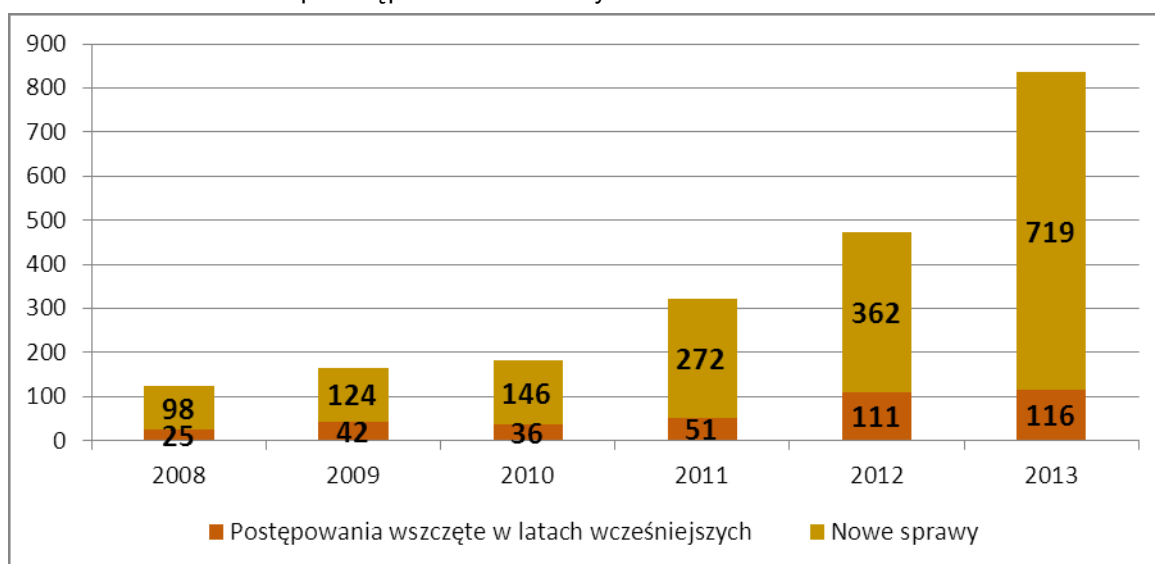
	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba prowadzonych śledztw	5	4	5	7	5
Liczba wszczętych śledztw	2	2	4	5	4
Liczba podejrzanych	0	0	0	5	6

Źródło: ABW

^{17.2}Kwalifikacja wyróżniona statystycznie od 15 grudnia 2011 roku.^{17.3}Dane w nawiasach podane bez komentarza dotyczą roku 2012.

Według danych *Prokuratury Generalnej*, liczba prowadzonych postępowań dotyczących przestępstw na tle rasowym na przestrzeni ostatnich lat systematycznie wzrasta. W 2013 roku prowadzono 835 (473) postępowań, w tym 719 (362) wszczęto o nowe zdarzenia. Liczba nowych postępowań dotyczących przestępstw na tle rasowym w 2013 roku prawie pięciokrotnie powiększyła się w porównaniu z rokiem 2010, jest ponad 2,5 razy większa niż w całym 2011 roku i dwukrotnie większa niż w 2012 roku. Najwięcej postępowań prowadzono w okręgu prokuratury apelacyjnej Warszawy (202 sprawy) i Białegostoku (172 sprawy).

Wykres 17.2 Liczba postępowań prowadzonych w powszechnych jednostkach prokuratury dotyczących przestępstw na tle rasowym w latach 2008–2013

Źródło: Prokuratura Generalna

Tendencja wzrostu pozostaje szczególnie widoczna w odniesieniu do czynów zabronionych:

- popełnianych z wykorzystaniem Internetu, w odniesieniu do których w 2013 roku prowadzono 252 (119) sprawy, tj. ponad 30% prowadzonych spraw;
- związanych z rasistowskimi napisami tzw. graffiti na murach, budynkach, ogrodzeniach itp., w odniesieniu do których w 2013 roku prowadzono 218 (60) spraw, tj. ponad 26% prowadzonych spraw (w tym 6 dotyczyło cmentarzy, z czego 5 cmentarzy żydowskich).

Z przedstawionych za 2013 roku informacji o tego typu postępowaniach wynika, że motywem działania sprawców w tych sprawach była przynależność osoby lub grupy osób do grup narodowościowych, rasowych, etnicznych i wyznaniowych. Najczęściej celem ataków były osoby pochodzenia żydowskiego (199 spraw), o czarnym kolorze skóry (95 spraw), muzułmanie (85 spraw), Romowie (62 sprawy) i Arabowie (30 spraw), chrześcijanie (23 sprawy), Rosjanie (19 spraw) i Czecczeńcy (12 spraw).

Z analizy zachowań sprawców tych przestępstw wynika, że najczęściej polegały one na:

- znieważaniu osób z powodu przynależności narodowościowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej (332 postępowania),
- nawoływaniu do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych lub z powodu bezwyznaniowości (316 postępowania),
- propagowaniu ustroju faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwa (204 postępowania),
- stosowaniu gróźb (74 postępowania),
- stosowaniu przemocy wobec osoby (56 postępowania),
- spowodowaniu uszkodzenia ciała (37 postępowania),
- naruszeniach nietykalności cielesnej (27 postępowania),
- biciu przez więcej niż 1 osobę – (21 postępowania),

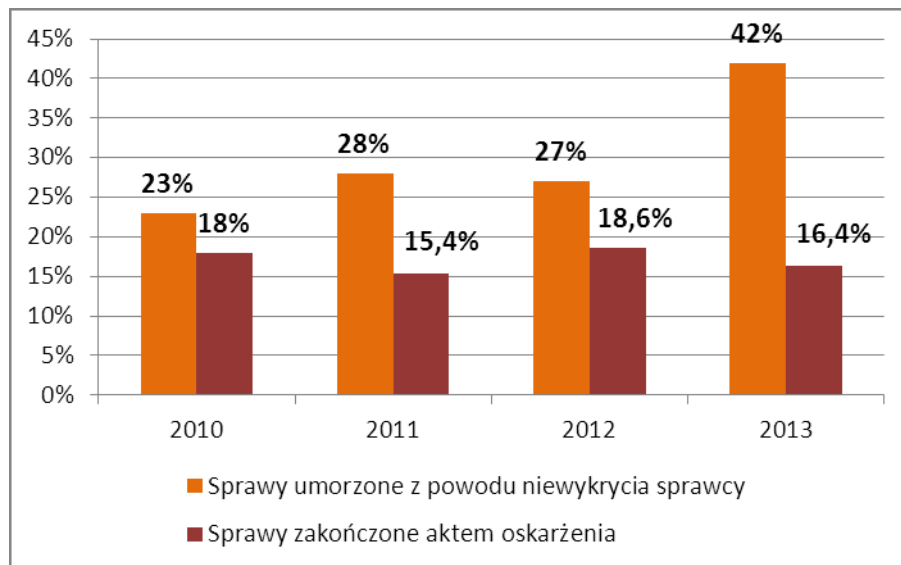
- podpaleniach (4 postępowania).

Wykrywalność przestępstw na tle rasowym w 2013 roku w stosunku do roku 2012 roku zmniejszyła się o ok. 7%. Na prowadzonych w 2013 roku 835 (473) postępowaniach zarzuty przedstawiono w 157 (121) sprawach, co stanowi ok. 18,8 % (26%) spraw, wobec 284 (235) osób.

Proporcjonalnie zmniejszyła się też liczba kierowanych aktów oskarżenia w stosunku do roku 2012. W 2013 roku do sądów skierowano 111 aktów oskarżenia oraz 5 wniosków o warunkowe umorzenie postępowania, co stanowi ok. 16,4% spraw zakończonych w tym okresie. W 2013 roku na 835 prowadzonych postępowaniach aż w 49 (22) sprawach stosowano środki zapobiegawcze wobec 103 (40) osób, w tym wobec 19 (6) osób tymczasowe aresztowanie, a wobec 84 (34) osób wolnościowe środki zapobiegawcze, tj. dozór policji, poręczenie majątkowe, zakaz opuszczania kraju, zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego.

Jednocześnie zdecydowanie zwiększyła się liczba spraw umorzonych z powodu niewykrycia sprawców. W 2013 roku na taką podstawę umorzenia wskazano łącznie w 298 (110) postępowaniach, co stanowi ponad 42% (27%) spraw zakończonych. Zauważyć również należy, że w 2013 roku umorzono postępowania przeciwko 37 (35) osobom na etapie postępowani przygotowawczych.

Wykres 17.2 Liczba spraw umorzonych z powodu niewykrycia sprawcy i zakończonych aktem oskarżenia w latach 2010-2013

Źródło: Prokuratura Generalna

W 2013 roku zapadło 61 (50) orzeczeń sądowych w sprawach skierowanych z aktami oskarżenia^{17.4}:

- w 53 (34) sprawach zapadły wyroki skazujące wobec 87 (59) osób,
- sądy warunkowo umorzyły postępowanie wobec 9 (6) osób,
- zapadły wyroki uniewinniające wobec 7 (7) osób.

Natomiast według danych *Ministerstwa Sprawiedliwości* w roku 2013 w sądach okręgowych za przestępstwa z art. 119 § 1 k.k. osądzono łącznie 9 osób, z czego 8 skazano.

Kary pozbawienia wolności orzeczono w przypadku 8 osób (w tym w zawieszeniu: 6 przypadków). Przed wyrokiem 2 osoby były tymczasowo aresztowane.

^{17.4}Na podstawie informacji Prokuratury Generalnej.

W roku 2013 w sądach okręgowych za przestępstwa z art. 256 § 1 i 2 k.k. osądzono łącznie 39 osób, z czego 33 skazano.

Kary pozbawienia wolności w zawieszeniu orzeczono w przypadku 11 osób. Uniewinniono 2 osoby.

W roku 2013 w sądach okręgowych za przestępstwa z art. 257 k.k. osądzono łącznie 35 osób, z czego 27 skazano.

Kary pozbawienia wolności orzeczono wobec 21 osób. Uniewinniono 2 osoby.

Główne inicjatywy podejmowane w celu przeciwdziałania zagrożeniom ekstremistycznym i zwalczania tych zagrożeń

W 2013 roku Prezes Rady Ministrów powołał *Radę do spraw Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i związanej z nimi Nietolerancji*, której celem jest zapewnienie koordynacji działań organów administracji rządowej oraz ich współdziałania z organami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami w zakresie przeciwdziałania i zwalczania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji.

Ponadto zadanie związane z monitorowaniem przypadków przestępstw i incydentów na tle nienawiści, a także przypadków dyskryminacji wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz innych grup mniejszościowych realizuje umiejscowiony w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych *Zespół ds. Ochrony Praw Człowieka*. W zainteresowaniu Zespołu pozostaje każde zdarzenie, którego okoliczności wskazują na to, że jego podłożem mogły być uprzedzenia, np. na tle rasowym czy ksenofobicznym. W ramach Zespołu wdrażany jest projekt pn. *Imigranci wobec przestępstw z nienawiści – czyli jak skutecznie dochodzić swoich praw*, mający na celu spowodowanie częstszego zgłaszania przez obywateli państw trzecich organom ścigania przestępstw z nienawiści.

Jednocześnie w Policji realizowany jest *Program zwalczania przestępstw na tle nienawiści dla funkcjonariuszy organów ochrony porządku publicznego (LEOP)*, którego celem jest kształtowanie u funkcjonariuszy kompetencji niezbędnych do zwalczania przestępstw z nienawiści. W ramach programu prowadzone są w jednostkach Policji w całym kraju szkolenia, które obejmują problematykę rozpoznawania przestępstw z nienawiści, prawidłowego prowadzenia czynności wykrywczych w tego rodzaju przypadkach, adekwatnego reagowania policjantów na takie zdarzenia oraz zapobiegania przestępstwom z nienawiści. Do końca 2013 roku przeszkolono w ramach *Programu* ok. 70 000 funkcjonariuszy.

W kontekście omawianych zagrożeń istotne pozostaje również prowadzenie przez Prokuraturę Generalną monitoringu postępowań dotyczących przestępstw popełnianych z motywów rasowych, wyznaniowych, etnicznych, narodowościowych lub religijnych, w ramach którego realizowane jest:

- stałe monitorowanie przez prokuratury okręgowe spraw o przestępstwa popełnione na tle rasowym i etnicznym przez obejmowanie ich nadzorem służbowym w celu wyeliminowania pochopnego odmawiania wszczęcia postępowań przygotowawczych lub ich umarzania z powodu znikomej społecznej szkodliwości tych czynów,
- okresowe badanie przez prokuratury apelacyjne (co kwartał) spraw tej kategorii zakończonych odmową wszczęcia postępowania przygotowawczego lub jego umorzeniem oraz dokonywanie oceny zasadności tych decyzji, a następnie przedstawianie do Prokuratury Generalnej informacji o wynikach badania i podjętych działaniach.

W 2013 roku w ramach właściwości każdej prokuratury okręgowej wyznaczono jedną prokuraturę rejonową (w szczególnych wypadkach dwie), które są odpowiedzialne za prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawach dotyczących przestępstw z nienawiści, popełnionych na obszarze objętym właściwością danej prokuratury okręgowej.

Ponadto w celu skutecznego przeciwdziałania potencjalnym zagrożeniom związanym z działalnością ekstremistyczną opracowano *Mapę zagrożeń ekstremistycznych występujących w Polsce*, która ma być punktem wyjścia do utworzenia formalnych stałych terenowych zespołów ABW i Policji.

W 2013 roku Policja kontynuowała również współpracę w ramach Grupy Roboczej Państw Grupy Wyszehradzkiej i Austrii (Grupy V4+1) w zakresie zapobiegania i zwalczania ekstremizmu. Przedmiotem zainteresowania grupy były m.in.: problematyka zagrożeń wynikających z działalności organizacji skrajnych w poszczególnych krajach w odniesieniu do lat ubiegłych, zastosowane rozwiązania prawne w przeciwdziałaniu ekstremizmowi w poszczególnych państwach, zagrożenia związane z lewicowym ekstremizmem, sposoby przeciwdziałania popularyzacji skrajnych ideologii w sieci internetowej, wymiana informacji oraz bezpośrednia współpraca operacyjna prowadzona w ramach określonych spraw i wyznaczenie priorytetów w walce z ekstremizmem.

Obszary działania o charakterze strategicznym przewidziane do realizacji w ramach przeciwdziałania zagrożeniom ekstremistycznym i zwalczania tych zagrożeń

- Podnoszenie efektywności działań wykrywczych w odniesieniu do przestępstw z nienawiści.
- Utworzenie wspólnej bazy danych dotyczącej monitorowania zdarzeń związanych z rasizmem i nietolerancją.
- Prowadzenie kampanii informacyjnych skierowanych do obywateli państw trzecich, których celem jest przekazywanie cudzoziemcom wiedzy na temat obowiązującego w Polsce prawa w zakresie problematyki przestępstw z nienawiści, a także kreowanie wśród imigrantów aktywnych postaw zmierzających do zwiększenia liczby zgłaszanych tego rodzaju przestępstw.
- Usprawnienie międzynarodowej wymiany informacji w zakresie identyfikacji osób zaangażowanych w działalność organizacji o charakterze ekstremistycznym.